

150

Д.и. Турина

Ары моун сага сэхышмаара, уи уаржа сура иишзаксеит.

АМЦАБЗ

№1, 2024 ш.

ЗКа-хаала ірччала,
ЗКа рдушгала уцазкала,
Азкабж-ёвцзуа хкв-хквла
Іевзраһала аҕевшала.

Баграт Шьынқәба

Дырмит Гәлиа иахь

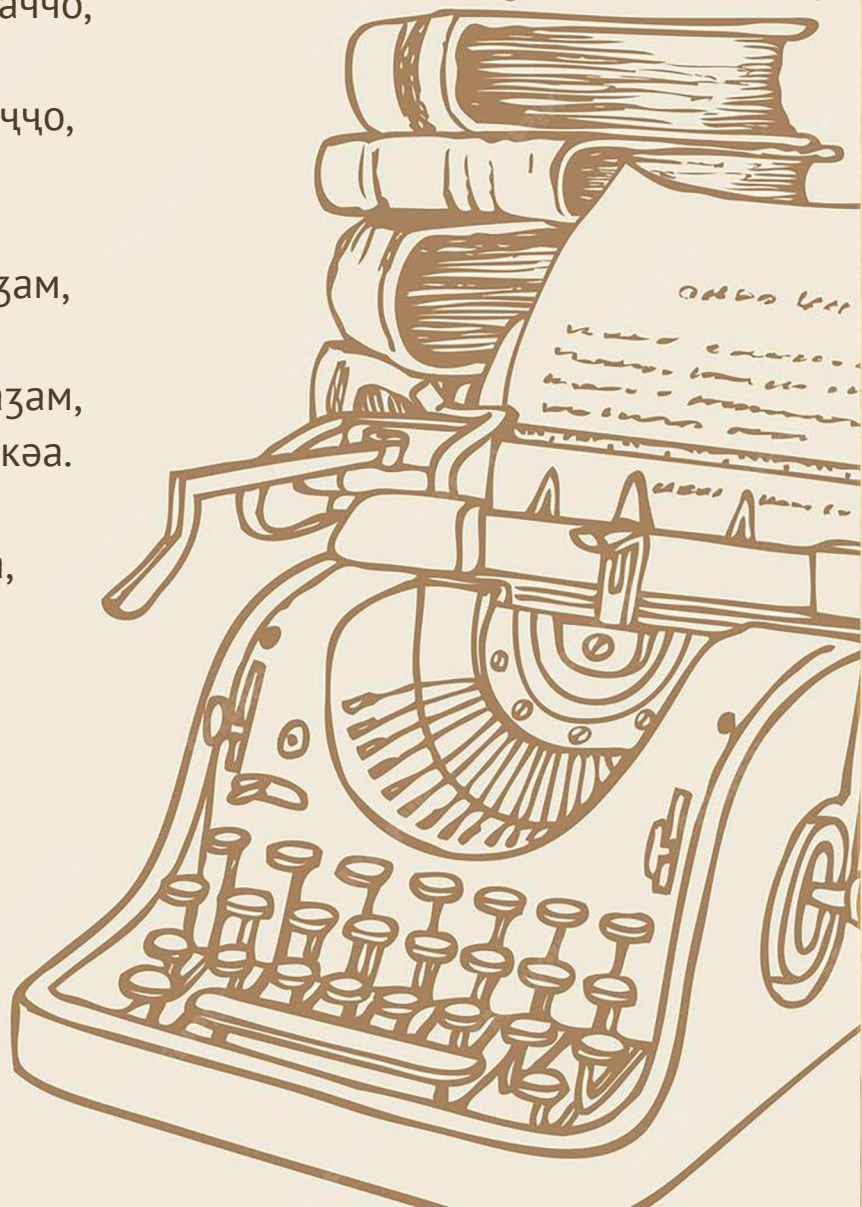
Ируҕеит аҕсуаа агәырҕашәә,
Инагзаны иухәеит уҕахәы,
Ерцахә шла хызҕо асы акәушәә,
Изышза ишлоуп ухахәы.

Зны-зынла аҕаруаа уҕахәаччо,
Уаннеиуа ажәә хәауа,
Ишҕеипшү хыхьтәи иҕалаччо,
Акәатәи амра ашәахәә.

Уашәақәә икьаҕо цәымзазам,
Уашәақәә мроуп иҕхауа.
Апоет дызражәуа мчы ыказам,
Шәышықәса царгыы иҕакәкәә.

Дырмит, иумаз агәабзиара,
Җаҕхьа ушгылоу уцала.
Изчаҕаз абасгыы абзиара,
Ишҕыц иҕлааит укалам!

1948 г.

«Аңсы тәуип сара схәыштәара!»

Ҷаанпшзала инеиша ххәыцқәа!

Иахья шәсасцәаны шәаҗоуп Дырмит Гәлиа иҗоны-музеи.

Хәхтнықалақь Ақәа зырпшзо ахыбрақәа даара ирацәоуп, имацым аҗоурыхтә бақакәаггы. Убарт ирацхәагылоуп ақалақь уалаланы ушнеиуа, Ахақәитра ашта ду уанықәслак, уназыдгыло аҗоны лаша – ахаацәа зхыкәкәо, адоуха зыҗоноу, апоет ицшәаҗыц.

1911 шықәсазы Дырмит Есыф-иҗа Гәлиа ари аҗоны аргылара далагоит. Уи зынгылоу амҗаду ахыз акырынтә ирыцсаххьан. Иахья хәрккаҗы ихыз ахуп. Дырмит Есыф-иҗеи Елена Андреи-иҗхаи ирхылцит хәык ахшара: Жора, Володия, Татиана, урт насыц ду рыманы абри аҗнаҗаҗы ирызхауан. Ари ахытцәаҗаҗы иит арҗеиаҗы иҗымҗакәа: иажәеинраалақәа, иажәабжықәа, ироманқәа, Анбан, агазет «Аңсны», хәы змазам арҗага шәкәкәа, «Аңсны аҗоурых»... Д. Гәлиа ибзоурала аңсуа жәлар атҗарадырра амҗа ианылеит.

ААМҘЕИ АҘАРАЦӘЕИ

Амра гылеит, икаҗхоит,
Ашәт какаҗуеит, ипшзахоит.
Атҗх кьаеҗхан, амш иазҗаит,
Амш анкьаеҗха, атҗх иазҗаит.

Ажәцәа анаапса, аеҗар гылеит,
Аеҗыц усқәа инархагылеит.
Шәнеила, аеҗарацәа, шәыццакла,
Аус дуқәа кәашәцала!

АҘЫНЧРА

Аҗынчра җтахуп еибашьрада,
Аҗынчра җтахуп тынч җанхаразы,
Аҗынчра җтахуп атцаразы,
Аҗынчра җтахуп хара җхәыцқәа рзы,
Аҗынчра җтахуп бзиа җаибабаларцы,
Җазмыртынчуа тынчра имоуроуп,
Рыцҗашьара убри имоуроуп.

«ИЛЫҖХЬАЗЕИТ»

Башьлиа-иҗа Хыш иҗаца,
Длыцкламҗшыкәа лара лаца,
Кәартк лыртәазаап тагаланшәа,
Жәохәка кәцара натцаташәа,
Ахьшь нышьтасуа, ус мацара,
Уи иарагеит уи лыкәцара.
Нас дашшуан лгәылацәа реҗы:
– Скәарт иатцан жәохәка кәцара,
Ахьшь нышьтасуа, ус мацара,
Иаасзынхеит еажәа кәцара.
– Унан, цьбеит, иҗаҗауазеи,
Нас арака ба бзашшуазеи,
Ахьшь амала ишьтамсуазаап,
Акака ртәаны ицалозаап!

АҘСУА ЖӘЛАР РНЫҖӘАРА

Азеилашыра җакәга,
Агәаҗра җахга.

Җажәа еиқәыршәа,
Аиакәым җацәыршәа.

Адәныка зеҗы хоу,
Зеырөашьа укәа иҗоу, –

Анцәа уи җаицәыхьча,
Мра шәахәала җөыча!..

Бла хаала уаҗзыпшы.
Җхьбаакәа хәышәтәы!..

Җ-Аҗсынра умырзын,
Җаҗсуара еилоумган!

Ахәахәа җацәнырха,
Ацара җгәарҗха.

АҖЫЗИ АҚӘТЕИ

Җызи кәатеи еиманы,
Шкәакәеи цәыши еиланы,
Лбаа абаҳча итаны,
Абгахәычы нарылалт.
Акакала ижәжәаны,
Рымтәыжәәқәа җыжәжәаны,
Рхы-рыхәда хытәтәаны,
Абгахәычы нарылгеит.
Убраҕа еиқәхаз еибганы,
АҖыз ыит-ыитхәа ихәхәаны,
Аҗбагь гәаҕуа, иццакны,
Рыҗны шыҕаз инкыдлеит.
Аҗшәмаҗхәыс лхы тәхәхәаны,
Ашә даадәылцит дыццакны,
Абаҳчахь лхы нарханы,
«Иҕалазеи?» – лхәан, дынхьаҗшит.
Ашыш ахы ныбжьакны,
Ахәда ду наҕ инархәны,
«Җышт!» – ахәеит аҖыз шәаны,
Ари захьзу «хәқәнахт» хәоуп.

ААҖЫН

Азынрашьтахь ааҖынроуп,
Латданшьтахь рашәароуп,
Җсшьаншьтахь кыуроуп,
Ныхыншьтахь кырыхароуп.

АаҖынразы җшзарахоит,
Адәқәа зегь иатәахоит,
Аҗсаақәа хынхәқәоит,
Ртыҗқәа еилдыргоит.

Аусуцәа рыедырхиоит,
Адәқәа рцәагәақәоит,
Аҗасақәа ларцәқәоит,
Гәара гәгәала икәдыршоит.

Бзиа жәуааит инхәқәо,
Җхзашала кырзуқәо,
Җьабаала илазцәқәо,
Ахымхәацәа заазақәо!

СЫҖСАДГЬЫЛ

Сыхаара, сыҗсадгьыл,
Иҕалазеи, закәызеи?
Иуҗшаауазеи, иуцәыззеи,
Абас улахь зеиқәузеи!?

Нхыҗҕа ицаз угәырҗома,
Мшын нырцә иҕоу уҗьабома?
Сылашара, сыҗсадгьыл,
Абас улахь зеиқәузеи?

Уахьцарадоу җхоушьома,
Ма даеакы гәнугома?
Сылашара, сыҗсадгьыл,
Абас улахь зеиқәузеи?!?

ИСҢАХЫН САРА...

Исҗахын сара сҗахатәы җалауа сҗаларцы,
Аҗажелар ирзеигьу акәымзар, даеак сымхәарцы,
Аҗажелар еидгылауа, рхәатәы еиқәшәарцы,
Русқәа бзианы, адыррахь рхы дырхарцы!..
Исҗахын сара аҗәгыашьыцра җамларцы,
Назаза игәырғьауа, иччауа избарцы!

ИСЫБАРГӘУЗЕИ ШЬҢА САРА!..

Исыбаргәузеи шьҗа сара,
Сыҗкәын иоуит аҗара,
Даҗхьоит, дыџуеит изхара,
«Динтеллигентхеит», сгәәаҗаҗа,
Иан дикәыхшоуп Назхара!..

Аҗсны даазеит, даҗсуоуп,
Псышәак ихәашам, дазҗагьоуп,
Атәым бызшәақәа дрызҗазоуп,
Тәыми џнатәи еихҗниҗоит,
Иан дикәыхшоуп Назхара!..

Атәымуаа рзы дгәыбылџоуп,
Иашьҗәа рзы дыҗәгыәуџоуп,
Аҗаразыхәан дҗәагәәџоуп,
Дургәыбзыгыр, дшәәхәәџоуп,
Иан дикәыхшоуп Назхара!..

АХШЫџИ, АҢАРЕИ, АМЧИ

Ахшыџ аҗшәымоуп, аҗара сасуп,
Ахшыџи аҗареи еибыҗазар, нас имаҗәахәуп.
Ахшыџ уасхыруп, аҗара убра ишьақәырғәгәәоуп,
Ауасхыр кәадазар, аџны шәарҗа дууп.

Хшыџда амч ду уаџы дҗанархоит,
Ахшыџи амчи еиҗызар, нас уаџ дыннархоит.
Ңарада ахшыџ дырџегьых җыргәа дууп,
Хшыџда аҗара мыҗхәы ишәарҗа дууп.

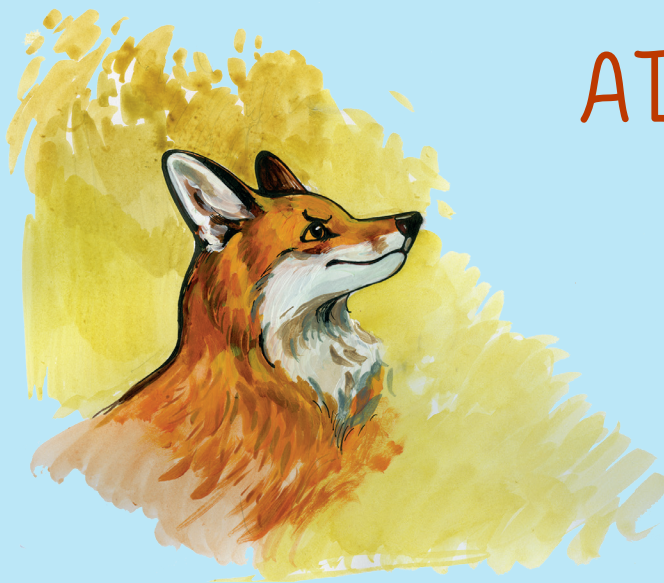

АБГАХӘҮҘИ АҘЫСИ

Алакә

|

АҘыс тәоуп аҘла ашьапағы,
Абга аҗазоит уи аҗрацы.
Нак инаҗан, иакит уи аҘыс,
Изацәцома, иакит фатәыс.
АҘыс хәычы җырҗыруеит сышьты хәа,
Схәычуп, срыцхауп, сумфан хәа,
Афатә шьахә уақәсыршәап сара хәа.

Абгахэычы иоунашьтит Ацыс,
Ацыс напрын, инықэтэеит арағыс.
Дабейт адэагэтан инеиуаз апқхэыс,
Ишналгоз асаара азна ачыс.
Ацыс напрын, лацхья инатэеит,
Изымпыруашэа, изымцошэа аёылнарбейт.
Лсаара налыргылт илкырц уи ацыс,
Ус дшашьтаз, днаскьяцэеит нақ хара.

Абга иабон икалаз убра.
Иналагеит саара атарцэра,
Крафеит ишзалшоз уи азхара.
Насгы ус ахэеит Абгахэычы:
– Итабуп, Ацыс, абри азы,
Аха сухэоит даёаказы,
Сызхара сырчча абра уажэы.

||

Инеиуан шыца ақкэынцэа адэағы,
Иркын лабак-лабак рнапағы.
Ацыс прын, инықэтэеит руазэк ихы.
Икьеит ишыза илаба, ацыс ишьразы,
Ацыс напрын, инықэтэеит арағы,
Иаахеит ишыза илаба, ижы ицаратэы,
Иалагеит аисра убри азы.

Абга чоит, икахауеит адэағы,
Насгы еитахэахт даёаказы:
– Сырө сызхара абра адэағы,
– Мамзар ускыроуп усфаразы!
Ацыс напрын, ацэамахэ инықэтэеит,
Цыс бызшэала алақэа ирыпхьеит:

“Шэи-ит, шэи-ит, шэи-ит!
Лагра-лацшь, лагра-лацшь!
Ишэкы, ишэкы, ишэкы!
Шэи-ит, шэи-ит, шэи-ит!
Лагра-лацшь, лагра-лацшь!
Ишэкы, ишэкы, ишэкы!»

Лагреи лацшыи агэашэ икылцеит,
Абга уақа иныпхадырсит,
Адэатыхэан инахьибагзеит.
Ирkit, иааитцыхны инышьтарцеит.
Даргы хашхашуа инадтэалеит.

АКӘАРЫЛ ДУ АХЬШЬЫЦБА ХӘЫЦЫ ИАЦӘШӘИТ

Зны хьшьыцба хәычык ңыруа, аоны амзырха иаахалт. Акәйтқәа, акәча-
рақәа зегьы ахыцәахра иалагеит.

Уақа кәарыл* дук рылан. Зегь раңхьа иаразнак ионы ашьамхы аеанар-
геит. Аоны ацақа иныцаңрын, аеатцәахит.

Ахьшьыцба анца, акәйтқәа анцәыртқәа, акәарылгы аацәыртцит.

– Уара дузза ахьшьыцба хәычы узацәшәазеи, ухы зутцәахызеи? – рхәан,
акәарыл иазцааит егырт акәйтқәа.

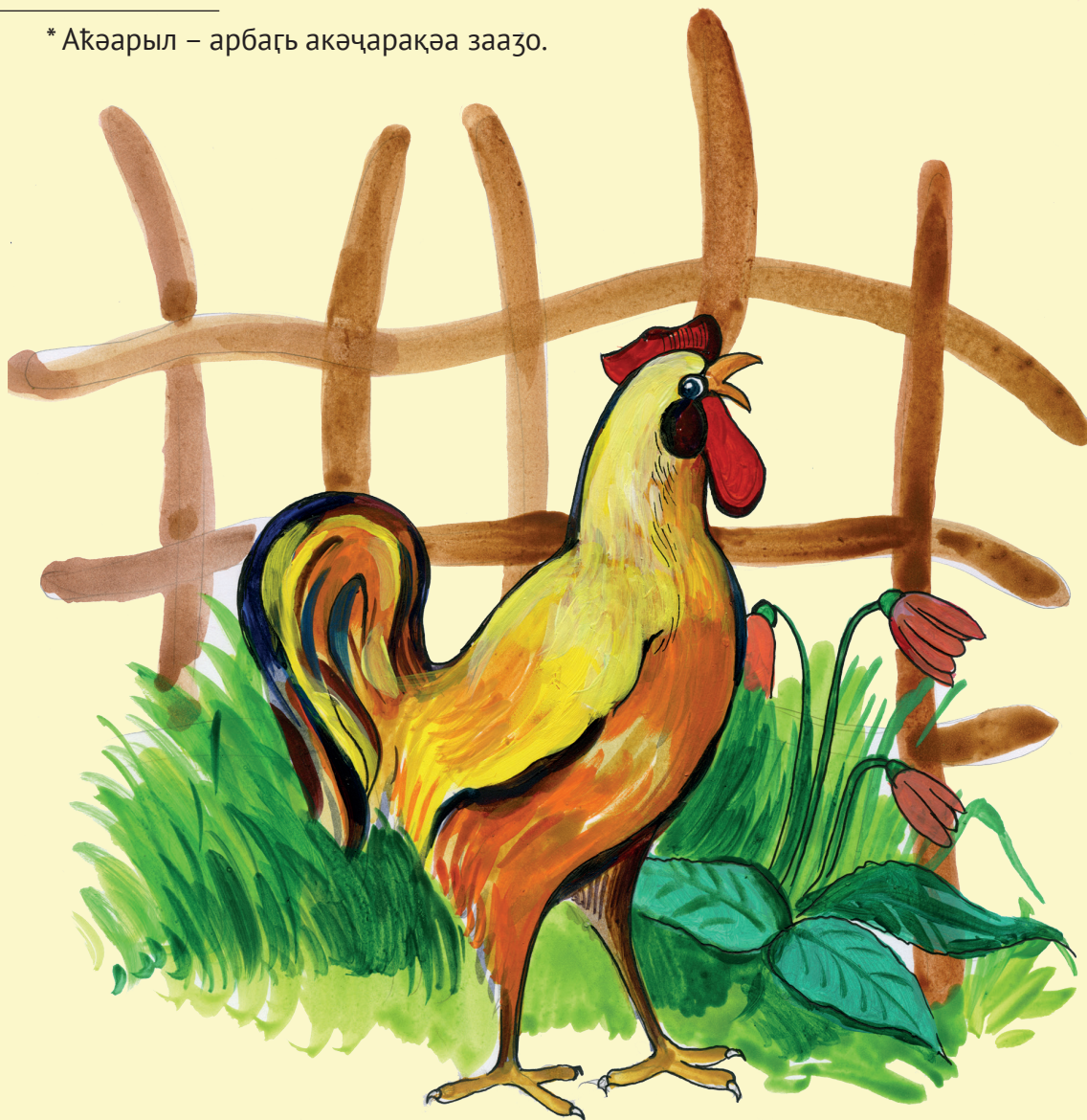
– Схы зыстцәахыз сшәаны акәу ңышәшьазаргы калап, – ахәеит акәа-
рыл, – абарт афарақәа аеытцәахышьа дсыртцап хәа сгәы итан.

Ус кәчышык:

– Циит, цәиит, ахьшьыцба ааит, цәиит, цәиит, – ахәан, абжыы аума ахыр-
га, ахгәыра ацақа шыказ афынанахеит.

---

* Акәарыл – арбағь акәчарақәа заазо.

Апқао арган ақарылғыы иахьца-
иахьяа уафы имбо, итрысны ицаны
аеатцаахит.

Акэйтқәа пшызар, ахьшь ыказам,
акэчышь цасхәа иахәзаап.

– Кыр-кыр-кыр, – рхәан, еибарччо
инеилалт.

Ақарыл ахы ахгәыра иаакыл-
нархәхәан, – саныхәыцыз уи цәгья-
латцәкья саршәахьян, сыңсы таны ис-
хаштуам, уи ауп исыхьыз, – ахәеит.

ИЗЕИҒЫУ ХХӘОИТ РХӘАН, ИЗЕИЦӘАЗ РУИТ

Бата Алоу Рашьыт ипқа дааигеит.

Рашьыт Нхытцтәын. Зегь иеицырдыруз уаф дук иакәын.

Шықәсык ақара цхьян еипшааны, Рашьыт имахәи ипқаи рбара хәа Ақс-
нықа даарцы избеит. Афызцәа аашьтыхны амға днықәылт.

Иара убри аламталаз Бата ишьамхы цысхак алнахзаап, даргәақуа
дышьтан. Ахақымцәа адигалт иазәымкәа, ифыцьямкәа, аха акгы имыхәеит.

Ус Бата иабхәа, Рашьыт ифызцәа еицрыхәхәа рґаархан, ишааиуаз,
хәылқазык ахухәа Бата иашта иааталт:

– Уа хәлыбзиақәа!

– Уа бзиа жәбааит, бзиала шәабеит! – рхәан, рґышькылқәа кны, иаа-
еыжәырхит иакәшәаз ауаа.

Цьюкы асасцәа рыманы, афын ду абартцахь ифхалт, даґеа цьюкы аґқәа
аґхарқартаґы инаганы, раґәрақәа нахадыршәит.

Рашьыт днапшы-аапшны, Бата данимба:

– Дад сымахә дабақоу? – ихәан, дразцааит.

Цысхак илнахын, дышьтоуп хәа иаххәар пхашьяроуп ргәахәын:

– Ишьапы хык ақәшәан, дышьтоуп, – рхәеит ари ақакс.

– Шәрак-цысхак ишьапы иалцыр уи даґеакын, ус акәымкәа ишьапы хык
ақәшәеит хәа ишьталаз, сара махәыс дсаґәам, – ихәан, дынґеыжәлан, ифыз-
цәа има дцеит.

АХИ АҘШКЕИ АУАҒДУРА ЕИМАРКИТ

Аҗсны ах Махмұтбеи зны дсасны Тыҕаа хәа нхағ шыахәк диҕааит.

Ачара ианахыт, атхыбжьон, ах ииарта ҕартан, дышьтарцеит. Аха ах, ацәа дтанагалаанза игәы иахәап хәа, архәыцга жәабжьқәа ирҕшзаны изхәоз Ҙаҕьараҕ иаҗхьа днагылан, ацәажәара дналагеит.

Ахгы зны-зынла Ҙаҕьараҕ даанкыланы ажәақәак рзы дизцаалоит.

Убри аамҕазы ағны аҕаҗарахьтә пшқакы ицәыуабжь аагеит.

Ҙаи, ҕьушьт, абри ағнаҕаҕы сара исеихабу азә дыҕоуп хәа сгәы ианагазо-мызт, убри азоуп ғәғәала сызцәажәоз, сара исеихабу ауағ дүцәҕьа абра дыҕа-заап, амарҕьа, пшьаала, ушьи-ушьи неикәтцо ундәылт, – ихәеит ах, Ҙаҕьараҕьы дындәылцит.

Абраҕа аҗшәмацәа, асасцәа ухәа инеизцааит, ах дыцәама хәа.

– Ах дыцәама сыздырам, аха ахи аҗшқеи ауағдура рзеимақырахеит, изанахо дсыздырам, макьаназгы аҗшқа аҗьжәара имазаап, – ихәеит Ҙаҕьараҕ.

Рушьбеи Смыр

ДЫРМИТ ГЭЛИА

Сыдгьыл аршәтуеит угәы аңхара,
Усахьа арңшзоит сыңсабара,
Ушәахәаны уацуп сымра хаара,
Аңсынтәыла блас уахоуп!
Сыхра зышқәа реибаркыра,
Сырџаш трысқәа рыццакыра,
Сиетцә шаша, сыблахкыра,
Сгәыҕреи сымџеи урхадоуп!

Уара уашәа ашәа ахылцит,
Уашәа ашьхақәа инархысит,
Анасыңқәа рахь икылсит,
Шьаҕа мырзган иҕалеит.
Асы мҕәыли, аңҕа еикәареи,
Аңша цәытцәи, алашьцареи,
Агәкаҳареи нас ашәареи
Уара уәаңхьа рымч каңсеит.

Изхәартоузеи аргыы бҕьарда?
Изхәартоузеи ар хадада?
Иниасуеит ауп урт лтшәада.
Арт узгәамҕазтҕыы уара,
Рыццаи беиеи узеилмыргазтҕыы,

Ухы амацара уашьҕалазтҕыы,
Мшын нырцә ма уңсра ҕалазтҕыы,
Иакәашьхарыз с-Аңсынра?

Сгәы аналаҕам сзырлахҕыуа,
Сааҕынчхаргыы сзырцыхцыуа,
Уахгыы-ҕынгыы ңхьаҕа исыхо –
Ахаан уҕам уңсраны!
Чамгәырума ма ңхьарцоума,
Ғырпынума ма са соума,
Имиц иоума, имшәыц иоума –
Узбахә зхәаша инагзаны?!

Сыдгьыл аршәтуеит угәы аңхара,
Усахьа арңшзоит сыңсабара,
Ушәахәаны уацуп сымра хаара,
Аңсынтәыла блас уахоуп.
Сыхра зышқәа реибаркыра,
Сырџаш трысқәа рыццакыра –
Сиетцә шаша, сыблахкыра,
Сгәыҕреи сымџеи урхадоуп!

1976

Алықса Лашәрия

ДЫРМИТ ГӘЛИА

Уара ухала «Етәәңһаа» уман
Зны амһа уқәлеит узаңһа.
Аһа, уңши, араңғы уман
«Алашара» шухьһа.

Укәшамыкәһа аңәһықәһа акызшәһа,
«Алашара» иканарчңоит.
Шыңа «Етәәңһаагы» рыгәкәһа тәһызшәһа
Хыһь, жәһан аһытә, иухаңһоит.

Цыһыһа уазәһын, иаһыһа ушәһыкуп,
Уһы-ухшареи уеиңаһыһы.
Цһа змам аһар умһа икәуп,
Цһыһака инеиуеит еилаһыһы...

Кырьшал Чачхалиа

ДЫРМИТ ГӘЛИА

Калам царыла амаркыаф итугахыаз акара
Эңеңь зы тызымгаңгы дкалап аңхәһыс...
Уара аңәһәкәһа ашәкәһы иануңаһыоу ракара
Зца лапкыһа тазымңсаңгы дкалап нһаһык!

Ажәак уара шакантә иухуаз акара
Дкалап ауаһагы зейһа царны изымһың,
Уара ажәлар ирзухәһыаз ашәһа акара
Схәоит хәһа иалагар абжыһы цап акармаңгыс.

Амилаңкәһа зегь бзиһа иубон уһы акара,
Зны уһны инеиз иһы ибомыңт сасыс.
Аңыһәтәһанзаңгыһа ауһс ууан уаныңкәһынаһа акара,
Ескыһыңгыһа уһандеиһыһын, бзиһа иубауан аһың!

Иааурыһит аһаһара ашыһақәһа ракара,
Иуһан аңһабаа, иуһан аһыңыс.
Уһнаһыһын, уеибашыһыһын, иаургон уиашара,
Узңәһымңгыһа уриһаиуан, иаңсамыңт унаңкәһыһыс!

Ауадаһарақәһа урыкәһшәһеит уара уңсаңһараһә,
Аһа ақәһараһә еиһагыһы уғәһәһеит.
Уһан, уһоуп ууаажәлар ргәһәһараһә –
Абаһыңа иһоуңһаң хара иаһзыһнһеит!

Миха Лакрба

УШНЕИУА УНЕИ!..

Дырмит Гэлиа ихъзынфыланы

Ушнеиуа унеи!.. Уус гэырѡагаз,
Уаѳэымтцын, уашьѳаз, инагза!
Иуцэыхъанѳоуггы – мчыла уатцаз,
Узхьымзо – цасхэа уеахьыгза!

Уус хъанѳоуп, – аха иус дууп!
Имаѳфым иақэызхьоу жэлара...
Уазнеи! Уеақэырз! Ипатууп
Уи еипш аус азын аѳсра!

Урцэымшэазан иахьа иуиааиуа,
Ухы уаеиугзан, уецакы!
Уаѳыл ахақэитра иааиуа!
Иарба убираѳ! Ихаракы!

Уѳшишь! Иубома, амра гылоит!
Уажэнатэ ицэывѳыццоит иара...
Убас хэычы-хэычла иѳыхоит,
Хара хазееихар, – х-Аѳсынра!..

Узқэылаз амѡа – харазазааит,
Уахьнеиша унеиуеит, ихатца!
Уус узѳалаз – хъанѳазазааит,
Ичха, егьугым, инагза!..

Аѳсны ала хѡоуп, алымха дагэоуп,
Лашарак зааиуам, илашьцоуп...
Иазылухт амѡа – маѳк угуп,
Лашарас иааиша рацэазоуп.

Уазэуп, ихнымхэкаэ ус инеиуа,
Макьана ихамоу хырехэарас;
Уазэуп еѳэас иахзышеишеиуа!
Уазэуп ихамоу гэыгыртас!

Ушнеиуа унеи!.. Уус гэырѡагаз,
Уаѳэымтцын, уашьѳаз, инагза!
Иуцэыхъанѳоуггы – мчыла уатцаз,
Узхьымзо – цасхэа уеахьыгза!

Расул Гамзатов

ДЫРМИТ ГЭЛИА УАХЬ!

Бзиала, сыѳшэма, сдэықэлоит сѳарцы,
Учеиѳыка схашѳны иѳалоума бзанѳы!
Зыблақэа ѳэышу, иқьиоу, ихаау,
Зыбзиабара ѳаулоу, иѳбаау, –
Сашьеиѳаб! – ахаан изқэым ааѳсара,
Саѳ иеипш угэыдыскылоит сара!
Аѳсуа дгьыл аѳсуа алѳавит абарѳ,
Аѳсуа дгьыл амра ѳамшэо илашарѳ,
Раѳхьаза аѳсышэала анбанқэа зѡыз,
Уарѳга нап ныскылоит, зашэақэа шэѳыз!
Егьугым, шэышықэса рзыхэан абар,
Аха уаѡызоуп амѳа аѳакар:
Уѳсадгьыл уажэада исымбаѳыз сара,
Убла схыѳшылар – избоит Аѳсынра!..

Абар, Дагьѳтанѳа уааныжьны санѳо,
Сгэахэара удкыл, амѳеипш иѳоу:
Алахь еиқэымыз ахаан уѡны,
Асасѳэа агмыз ирацэаѡны!..
Алахэа аѳырбыжь атх агэазы,
Уѳэа иаѳырхагамхааит бзанѳы!..
Еснагь илашозааит ухэышѳаара,
Уашэақэа шгаѳ еипш игозааит хара!

Уцкэынра азбахэ еиѳахэо ипшзаза,
Иѳагьаза аѡада ирхэыз уѳатца!
Узамѡа алагырз амбааит иѳоу,
Улаѳш ѳарызааит, адунеи зегь иахьзо!
Сашьеиѳаб, са сгэакьа! Сгэатца ѳыгьѳа,
Саѳ иеипш угэыдыскылоит иахьа!
Саѳ ипатрет, саннеилак аѡны,
Сгэатцаѳ уарѳыхалап бзиа убаны!

АЛЫГАЖӘИ АДАУИ

(Ақсуа жәлар рлакә)

Иқан лыгажәыки ҕакәажәыки. Ирыцхраауаз хәа уаф дрымамызт, даараза иғарны иқан.

Зны алыгажә даацәажәан:

– ҕакәажәы! Исзырхиа ашәаза хәычык, сныццып, адунеи снықәыпш-аақәыпшып, сшыапы неитцысхып, ибдыруазеи, цъара акы аасхашәаларгы, – ихәеит.

Аҕакәажә алыгажә иажәа аафбамтәкәа, афырхәа ашәаза хәычыки шыла ҕытқи агәылапқхәыс иаалымқсахны, макәанк иҕацаны инаилтан, амфаднықәлеит, акы ихашәалап, акы ааигап хәа дыкамызт, аха.

Алыгажә дбырбыруа дышнеиуаз, зымфас дук дныеңынғылт. Убри аамҕазы нырцәкагы даук дааеңынғылт.

– Убаказ, алыгажә! Уцсра снапағы икаларазоума арака узысцыла? – ихәеит адауы.

– Сара сыцсра унапағы икалоу, уара уцсра снапағы икалоу, уи макъана цқба ихаздыруам, – ихәеит алыгажә.

Адауы длышьтасын, хахәы шкәакәак аашытцаан, ихәашхәаша ашылеипш инкеипсеит.

Афырхәа алыгажә амакәан дынтасын, инапы азна ашыла ааҕиган, адауы ишибоз, ихәашхәаша ақәара инылеипсеит.

Адауы длышьтасын, даеа хахәк аашытцаан, иааиргәгәан, азы аалихит.

Алыгажә имакеан дынтасын, иашәза уақа итаз аатцааны, иааиргәгәан, азы ацәтәәхәа иаалихит.

Нас адауы ибжыы ааиргеит: – Шьта избоит, агәра згеит уара уш-хацагәгәоу, хаиуацәзааит, азы ур арахь, – хәа.

– Сшьапы сзырбаазом, уара уаины сырга, хаиуацәзааит, – ихәеит алыгажә.

Адауы агәарахәа аз ду иеналажыны, еимгәхәо даарын, алыгажә ихәда дықәыртәаны азы дынталт.

– Зақа уласузеи? – ихәеит адауы.

– Ажәған сахьынхалоуп, акәымзар суцәыхьантахаргыы каларын, – ихәеит алыгажә.

– Ажәған ааушьтишь хәычык, – ихәеит адауы, убри аамтазы алыгажә изаз аатыхны адауы ихәда ақытцәыхәа иналаиршьшьит.

– Ааи, ажәған уахьынхал, ажәған уахьынхал, ажәған! Ухьантазаап, убо, уласыз цысшьан, – ихәеит адауы.

Азы ианыр, – уааи, ашәарахқәа шыны, изны крахфап, – ихәеит адауы.

– Даара ибзиоуп, саргыы амла сакуа сыкоуп, – ихәеит алыгажә.

Адауы агәгәа ихга абна днылалан, акы ишьит, акы икит ашәарахқәа, цыткгыы алыгажә идицалан, ашәарах инеиуа умшьтын хәа, ибжыы наикәиргеит.

Аха алыгажә изы ианҕасуазма, ашәарах зегы наиаҕсны ицеит.

Убри аамҕазы машәыршәа атлагәәара иҕагәаны икит цынчак.

Ашәарахқәа игәыдыхәхәала адауы даакылсит. – Иҕоуцазеи, ашәарахқәа иудысцалаз абацеи? – анихәа, алыгажә ичынча аацәыриган, иирбеит. – Абри аамҕазы ашәарах саҕсны ицеит, – ихәеит алыгажә.

– Ихәзхарыма сара икны иаазгаз ашәарахқәа хҕа-ҕшьба? – хәа дцааит адауы.

– Ихәзхап урт уажәазы, иахзымхаргы, ашәарах абахацәцои, иааидахцалап, иахтаххар, – ихәеит алыгажә.

Адауы атлақәа хыжәжәаны амца ааиқәйтдан, ашәарахқәа шыны иааигаз акы изит, акы ижәит, илатәаны акрыфара иалагеит.

Адауы днеин, бнацә дуззак зны алыгажә имцеитцеит, ари уфар, ицегы узаазгап, ихәеит.

Алыгажә адауы ас шиуаз заанатцы идыруан. Тышак ахықәан дтәеит, акрыфараан адауы еиҕыкыкыаны имцеитцаз зегы жьыхәҕа-жьыхәҕала адауы имырбакәа атыша иҕаижьуан.

Адауы ажәжәахәа акрыфара даҕын, уи ибазомызт.

Адауы дааҕшын, алыгажә имцаз зегы «шифаз» аниба, – ииашаны уш-хаҕаҕәҕәоу абри алагы уаҕы идырп! – ихәеит.

Ашьтахь, алыгажә адауы иеихәеит шәарахқәак шыны, иара адаугы даа-шьтыхны иҕныка дигаразы.

Адауы абна днылаххны, хҕака-ҕшьбака бнацә ишыын, иааигәйдкыланы, алыгажә икәәкәа днықәыртәаны иҕны ашҕа дынҕаиргылеит. Уахынлан.

– Аҕныка уназгарын, аха сычкәынцәа урбар, бааҕсык шәылибахыр хәа сшәоит, – ихәеит алыгажә.

Адауы дшәан, днықәхәаша дцеит.

Акәац иааигаз алыгажәи аҕакәажәи ирцаан, шықәсык ирызхеит.

Дим. Гурма

Д. ГУЛИА.

ЖА-ЕИПРААЛАКУЕИ
 АХЗВРҲРАКУЕИ.
 Аев ицевр,
 Адв ивунхойт;
 Аовв дувцевр,
 Ажа ивунхойт.
 —————
 Аев ивунхойт,
 Адв ивунхойт;
 Аовв дувцевр,
 Ажа ивунхойт.

АҖКА-ЕІНРАЛАҖУЕІ
АҖЗВРҖРАҖУЕІ.

***

Аҗы, сыйыҗы, уейҗалихан!
Ты-шыаихыла укаихан,
Тарҗобҗыбарак убҗыалихан,
Узтаҗу рзы уҗахыихан,
Жа хаала ирҗала,
Жа рҗышгала уҗаҗала,
Аҗабҗы җыҗра хкы-хкыла
Шызраҗала аҗышгала.

Бара саҗуоуп!
Аҗсуа жҗлар рҗа соуп сара,
Аҗытҗа зны аҗышҗеи арабҗеи
Казказ иҗҗаны иҗҗаз ирешуоуп дара.

Аҗытҗа Уарҗа.
Аҗтҗы оны.
Уаҗара раҗра.
Аҗышҗы.
Ашшын ду.
Уҗына хҗыҗык дшм
аҗсуак иҗааҗараҗы.

АМЦАБЗ

№ 1, 2024 ш.

Аредактор хада Г. Саканиаҗа

Аредакциатә еилазаара:

С. Сазба (аредактор хада лхатыпуао,

атакзыпхыкәу амазаныкәгао),

А. Гогәуа, Гә. Кәыцниаҗа,

В. Цәыҗба (асахь. редактор),

Н. Кәарчиаҗа (аҗәша аредактор)

Компиутерла еикәлыршәеит С. Барцыцҗа,

акыпхыҗы Т. Аҗашпҗа.

Ажурнал сахыла еикәиршәеит

В. Цәыҗба

Аредакция атызтып: 384900. Аҗә ак.,

Аҗәанба им., 9. Ател: 226-25-52

Амцабз (Пламя)

Детский журнал Союза писателей Абхазии.

Выходит один раз в 2 месяца.

Адрес редакции: 384900, г. Сухум.

ул. Званба, 9. Тел.: 226-25-52

Отпечатано РУП «Дом печати».

г. Сухум, ул. Эшба, 168

Акыпхыртҗахь ирыҗоуп:

Аформат 60/84 1/8.

Аофсет кыпхы хкы 1, 86 кь.бҗыш.

Атираж 3 400

Аҗатҗаҗа

Икыпхыҗуп «Акыпхы Аоны» акны.

Итыцуеит 1957 ш., лацара (май) мза аахыс